

Wetenschap&Onderzoek

De maatschappelijke waarde van de sportzomer van 2024

De zomer van 2024 staat bol van de topsport. Maar wat is daar nu de maatschappelijke waarde van? Veel mensen volgen topsport, maar gaan ze daar zelf ook meer van sporten? Welke andere waarde kan topsport hebben voor de maatschappij en hoe meten we dat eigenlijk? En hoe zit het met de waarde en bekendheid van de paralympische topsport?

DOOR AGNES VAN SUJLEKOM, MAAIKE HEERSCHOP EN LISANNE BALK

TOPSPORT KAN ZORGEN VOOR EEN VORM VAN VERBONDENHEID EN SAAMHORIGHEID, MAAR LEIDT HET OOK TOT MEER BEWEGEN?

De zomer van 2024 is een mooie periode voor de sportliefhebber. Naast jaarlijks terugkerende evenementen, zoals de Tour de France en Wimbledon, hebben we deze zomer ook het EK voetbal en natuurlijk de Olympische en Paralympische Spelen in Parijs. Een hoop sport om van te genieten, en dat doen we in Nederland dan ook graag. Uit recent onderzoek blijkt dat bijna de helft van de Nederlanders (46%) dagelijks één of meer sporten volgt via de media. Voetbal en Formule 1 zijn daarbij veruit het populairst. Slechts één op de zes mensen kijkt nooit naar sport.

Sport is dus voor veel mensen een bron van vermaak. Het volgen van sport kan ontspanning en plezier brengen, en soms draagt het ook bij aan een gevoel van trots of saamhorigheid. Er wordt bovendien

verondersteld dat topsport mensen kan inspireren tot bepaald gedrag.

Het 'trickle-down-effect'

Een vaak genoemd voorbeeld is het zogenaamde 'trickle-down-effect'. Dat verwijst naar de invloed die topsport zou hebben op het beweeg- en sportgedrag van mensen. Het idee is dat het kijken naar of volgen van topsport mensen aanzet tot meer bewegen of sporten. Beleidsmakers verwijzen vaak naar dit effect om de organisatie van grote sportevenementen of investeringen van publiek geld te rechtvaardigen.

Maar onderzoek hiernaar toont keer op keer aan dat topsportevenementen of topprestaties doorgaans geen blijvend effect hebben op de sportparticipatie

van het algemene publiek. Er is dus geen overtuigend bewijs voor het bestaan van het trickle-down-effect. Wanneer deze effecten wel optreden, zijn ze vaak klein, kortdurend en beperkt tot specifieke doelgroepen.

De onderzoeken laten ook zien dat het wel degelijk mogelijk is om trickle-down-effecten te bereiken bij topsportevenementen, maar dit gebeurt niet vanzelf. Organisatoren van deze evenementen moeten hier tijd en moeite in steken om deze effecten te realiseren. In de uitzonderlijke gevallen waarbij er mogelijk wel sprake was van een trickle-down-effect, ging het om relatief onbekende sporten die door de prestaties van Nederlandse topsporters meer zichtbaarheid en daarvoor bekendheid kregen. Zo leidde het

succes van Raymond van Barneveld in 1998 en 1999 bijvoorbeeld tot een toename in het aantal leden van de dartsbond.

Maatschappelijke waarde van topsport

In het huidige topsportbeleid van het Ministerie van VWS staat het vergroten van de maatschappelijke waarde van topsport centraal. Het trickle-down-effect lijkt dus niet echt te bestaan, maar wat is dan wel de maatschappelijke waarde van topsport en hoe kunnen we deze vergroten?

In een *whitepaper* over dit onderwerp stellen we dat dé maatschappelijke waarde eigenlijk uit verschillende waarden bestaat. We beschrijven zes verschillende waarden:

1. de ontplooiingswaarde: de vaardigheden die talenten en topsporters opdoen op sportief, maatschappelijk en persoonlijk gebied;
2. de inspiratiewaarde: de manier waarop topsport inspireert tot bepaald gedrag;
3. de belevingswaarde: de mate waarin topsport bijdraagt aan een beleving en zorgt voor plezier, passie of teleurstelling;
4. de verbindende waarde: saamhorigheid en verbondenheid met sporthelden, maar daardoor ook rivaliteit;
5. de economische waarde: de bijdrage die topsport levert aan de economie;
6. de sociaal-culturele waarde: waarde voor de cultuur en sociale normen en waarden.

Al deze waarden zijn van betekenis voor de maatschappij, omdat zij (positieve of negatieve) invloeden kunnen hebben op de samenleving.

Monitoren van maatschappelijke waarde met de TiN-monitor

De ambitie in het huidige topsportbeleid is het maximaliseren van de maatschappelijke waarde van topsport. Het doel is om de positieve waarden (bijvoorbeeld verbinding en inspiratie door topsport) te vergroten en de negatieve waarden (bijvoorbeeld integriteitstekwesties en onsportief wedstrijdgedrag) te verkleinen. Om erachter te komen of deze ambitie wordt gehaald, is het belangrijk om structureel onderzoek te doen naar de Nederlandse topsport. Door ontwikkelingen in het topsportlandschap te monitoren, kunnen we uitspraken doen over de maatschappelijke waarde van de topsport in Nederland.

Het Mulier Instituut heeft, in samenwerking met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Universiteit Utrecht (USBO) een nieuwe monitor opgestart

om deze ontwikkelingen te monitoren: de monitor *Topsport in Nederland* (TiN). In de TiN-monitor volgen we de ontwikkelingen in de Nederlandse topsport aan de hand van een set indicatoren. Deze indicatoren komen voort uit de doelen in het topsportbeleid van VWS:

1. breder palet aan topsportprestaties;
2. beter maatschappelijk verantwoord organiseren van topsport;
3. beter benutten van het platform van de topsport door publieke en private organisaties;
4. vergroten van de zichtbaarheid en het bereik van de topsport.

In het kader van de TiN-monitor verzamelen we jaarlijks data onder verschillende doelgroepen. In de even jaren (met de start in 2024) verzamelen we data onder de doelgroepen die de 'topsport' vormen, zoals (voormalig) topsporters, talentvolle sporters, coaches en technisch directeuren van bonden. Aan deze groep stellen we bijvoorbeeld vragen over mentaal welzijn, topsportklimaat, duale carrière en (specialistische) begeleiding.

In oneven jaren halen we data op bij verschillende organisaties die de 'topsportomgeving' vormen (topsportverenigingen, TeamNL-centra, gemeenten, provincies, media) en de Nederlandse bevolking. We meten bijvoorbeeld in hoeverre de Nederlandse bevolking trots is op prestaties van Nederlandse (paralympische) topsporters en in hoeverre gemeenten en provincies aandacht hebben voor topsport.

Deze gegevens gebruiken we, samen met data die al beschikbaar zijn vanuit andere onderzoeken binnen de topsport, om de voortgang op de indicatoren te beschrijven. De resultaten hiervan beschrijven we in een jaarlijkse TiN-rapportage.

Maatschappelijke waarde van de paralympische sport

Een doelgroep die specifieke aandacht krijgt, zowel binnen het topsportbeleid als in de TiN-monitor, is de paralympische topsport. Paralympische topsporters laten bijzondere prestaties zien en spelen een belangrijke rol als het gaat om het vergroten van de maatschappelijke waarde van topsport.

"Zij laten de samenleving zien wat het betekent om grenzen te verleggen en mee te doen in de maatschappij. Door topsportprestaties te leveren met hun beperking bereiken zij de wereldtop. Daarmee zijn paralympische topsporters een inspiratiebron voor mensen met en zonder beperking." Dit schreef de Nederlandse Sportraad in een adviesrapport over hoe de paralympische sport zich verder kan ontwikkelen. Eerder dit jaar heeft het Mulier Instituut onderzoek gedaan naar hoe de paralympische topsporters denken over de inhoud van het advies van de Nederlandse Sportraad. In dit onderzoek vroegen we hoe zij denken over het creëren van meer gelijkwaardigheid tussen de paralympische en de olympische topsport.

De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek zijn dat volgens de sporters de paralympische topsport zichtbaarder moet worden via media en dat we grote valide topsportevenementen moeten combineren met para-topsportevenementen. Daarnaast zou het vereenvoudigen van de classificaties de paralympische topsport aantrekkelijker maken.

Aan het advies van de Nederlandse Sportraad en beleidsonderzoek binnen de topsport is te zien dat de aandacht voor (de maatschappelijke waarde van) paralympische topsport in het sportbeleid steeds verder groeit. De paralympische topsporters hebben een voorbeeldfunctie

Wat is de TiN?

De TiN is een monitor waarin we ontwikkelingen op de belangrijkste indicatoren binnen de Nederlandse topsport volgen. De TiN biedt via jaarlijkse rapportages doorlopend informatie over uiteenlopende thema's in de topsport in ons land.

en worden in deze voorbeeldfunctie steeds zichtbaarder.

Het evenement met de grootste maatschappelijke waarde zijn de Paralympische Spelen. Waar de Paralympische Spelen begonnen als een evenement om gewonde oorlogsveteranen in beweging te krijgen, is het nu het grootste topsportevenement van de wereld voor sporters met een beperking. Ook de zichtbaarheid van de Paralympische Spelen groeit. Zo werden de Londense Paralympische Spelen in 2012 door 3,8 miljard mensen bekeken en keken er naar de Paralympische Spelen in Rio al 4,1 miljard mensen.

Verbinding en inspiratie

De sportzomer van 2024 is inmiddels in volle gang. En hoewel de vele volgers daar misschien niet direct méér van gaan sporten, brengt het ons toch veel. Want als het EK voetbal ons verbindt, de Tour de France ons inspireert, we genieten van tennis op Wimbledon en de Paralympische Spelen een gelijkwaardige topsport weer een stapje dichterbij brengen, heeft ook deze sportzomer een duidelijke maatschappelijke waarde. ●

Agnes van Suijlekom, Maaïke Heerschop en Lisanne Balk zijn werkzaam voor het Mulier Instituut.